

TÜRK DİL KURUMUNDA GEÇEN AY

4. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu Yapıldı

4. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu 23-25 Mayıs tarihlerinde Hacettepe Üniversitesinde yapıldı. Dilleri ve kültürleri yok olma tehlikesine maruz Türk toplulukları konulu bu yılki bilgi şölenine seksen bilim insanı bildirileriyle katıldı.

Yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bulunan diller, kuşaklar arasında yeterince veya hiç aktarılmayan, dolayısıyla konuşur sayısı giderek az-

lan ve öngörülebilir süreçte konuşur kalmayacak derecede risk altında bulunan diller olarak tanımlanırken dillerin yok olma sürecinde kültürler de ciddi derecede zarar görmekte ve birkaç kuşak sonra da tamamen baskın kültürün bir parçası hâline gelmektedir. UNESCO, yeryüzünde konuşulmakta olan 6700 dilin yarısının bu yüzyılın sonundan önce yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bulunduğu,

bu gidişin önüne ancak hükümetlerin ve konuşur topluluklarının acil önlemler almalarıyla kısımlen geçilebileceği görüşünde. UNESCO, Tehlikedeki Diller Programı ile bu soruna dikkat çekmeyi, uzmanlar ve otoriteler aracılığıyla çözüm üretmeyi hedefliyor. Programda tehlikedeki diller güvenli, zayıf, kesinlikle tehlikede, ciddi tehlike altında, kritik tehlike altında ve ölü sıralamasıyla altı tehlike derecesine ayrılıyor. UNESCO'nun da desteklediği 4. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu aracılığıyla bilim insanları Türk dillerini ilk kez bu açıdan ele aldılar.

Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Mustafa S. Kaçalın, 4. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumunun açış oturumuna bir konuşma ile katıldı. Az sayıda konuşanı olan ya da tehlike altındaki Türk dilleri ne demektir, hangileridir sorularına cevap bulup hududunu çizmenin güç olduğunu belirten Prof. Dr. Kaçalın, bu konuların ilk kez bir toplantıda ele alınmasının önemine dikkat çeke-

rek toplantının bildirilerinin yayımlanmasıyla konunun ilk derli toplu başvuru kaynağının da ortaya çıkmış olacağını kaydetti.

Bugün konuşulan yazılan Türk dillerinin sayısının 25'i bulunduğunu, bu sayının bazı araştırmacılarca çeşitli ağızların da sayıya katılmasıyla 30'un üzerine çıktığını belirten TDK Başkanı, "Bugün edebî yazı dili olan Hakasça ve Altayca gibi güney Sibiryaya Türk dillerinin tarihte, 19. yüzyılın sonu, 20. yüzyılın başlarında birkaç dilden veya ağızdan oluştuklarını, Afganistan, İran ve Arabistan ile Balkanlardaki Oğuzca kökenli ağızların da sayılması gerektiğini düşünürsek rakam 40'ı geçmektedir. Bu toplantıda söz konusu dil ve ağızlar, Hakasça ve Altaycayı oluşturan ağızlar üzerine başlı başına bildirilerin bulunması, Afganistan, İran, Irak gibi ülkelerdeki Oğuzca ve Oğuzca dışındaki dil ve ağızların müstakil olarak ele alınması sevindirici bir konudur." dedi.

Konuşmasında dünya coğrafyasında konuşulan ve kaybolmaya yüz tutan dillere ilişkin Türk ve yabancı bilim adamlarınca yapılan araştırmalara dair bilgiler veren Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Mustafa S. Kaçalın, Eski Sovyetler Birliği sınırlarından Moğolistan'a, Moğolistan'dan Çin'e tehlike altındaki çok sayıda Türk dilinin bu kapsamda ele alındığını aktardı.

“İstanbul Türkçesi” tartışıldı

Marmara Belediyeler Birliği tarafından 11 Mayıs'ta düzenlenen ve Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Mustafa S. Kaçalın'ın oturum başkanlığında gerçekleştirilen “İstanbul Türkçesi” açık oturumuna Fatih

Sultan Mehmet Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Musa Duman, İstanbul Üniversitesi Dilbilim Bölümü Başkanı Prof. Dr. Hayati Develi

ve Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Uğur Derman katıldı.

Panelin açılış konuşmasını yapan Marmara Belediyeler Birliği Genel Sekreteri Züver Çetinkaya'nın ardından, kültür çeşitliliğinin çok olduğu toplumlarda, dile çok fazla yabancı kelimenin girdiğini belirten Prof. Dr. Musa Duman, yabancı kelimelerin kullanma sıklığının artmasıyla fonetik yapıya uymayan kelimelerin rahatlıkla kullanılabilmesinin gözlenildiğini belirtti ve “Tiyatro diyoruz, bu da Türkçenin ses düzenine uymuyor ama hiçbirimiz zorlanmadan bugün kullanıyoruz.” dedi.

İstanbul Üniversitesi Dil Bölümü Başkanı Prof. Dr. Hayati Develi

İstanbul Türkçesi kavramı üzerinde durduğu konuşmasında, İstanbul Türkçesi derken bir kavram karmaşasının oluştuğunu kaydetti. 50'lerdeki göçten önce İstanbul'da bulunmuş, İstanbul kültürünün sürdürücüsü olan insanların eskiden böyle konuş-

madıklarını söyleyen Prof. Dr. Develi İstanbul Türkçesi derken farklı bir konuşma tarzını, adabı muşaret kurallarıyla beraber kasdediyorlardı bugün İstanbul Türkçesi ile ifadelendirilenin standart Türkçe olduğunu belirtti.

Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Uğur Derman ise konuşmasında İstanbul Türkçesinin günümüzde artık konuşulmadığını belirterek, “Benim korkum Türkçenin çok sesliliğini kaybetmesi hususunda. 1900'lü yılların başlarında yaşayanlar, doğanlar İstanbul Türkçesini hakkıyla bilenlerdir. Bu yavaş yavaş azalmaya başlıyor. 1940'lı yıllarda Türkçe tamamen rayından çıkıyor. Harflerin telaffuzu kaybediliyor.” dedi.

Uluslararası Yaşayan Türkçe Bilgi Şöleni İstanbul'da Gerçekleştirildi

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ile Türk Dil Kurumunun birlikte düzenlediği "Vefatının 30. Yılında Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş Hattasına Uluslararası Yaşayan Türkçe Bilgi Şöleni" 30 Mayıs-1 Haziran 2012 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde, iki farklı salonda toplam yirmi oturumda gerçekleştirildi.

On bir farklı ülkeden gelen katılımcılarca toplam altmış üç bildirinin sunulduğu bilgi şöleninin açılış oturumunda İÜ Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Musa Duman, İÜ Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mustafa Özkan, İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Mahmut Ak, Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği Genel Başkan Yardımcısı Üzeyir İlbak, rahmetli Faruk K. Timurtaş Hoca'nın eşi Birsen Timurtaş, teyzesinin oğlu Prof. Dr. Alaeddin Ya-

vaşca ve eşinin de teşrif ettikleri açılış oturumu İÜ Edebiyat Fakültesi Genel Kurul Salonu'nda gerçekleştirildi.

Protokol konuşmalarından sonra başlayan ve Prof. Dr. Kemal Eraslan'ın başkanlığını yaptığı açılış oturumunda Prof. Dr. Osman F. Sertkaya, Prof. Dr. Abdülaziz Mohamed Awadallah ve Prof. Dr. Nimetullah Hafız bildirimlerini sundular.

Genel Kurul Salonu'ndaki 1. oturumun başkanlığı görevini Prof. Dr. Nuri Yüce yerine getirdi. Prof. Dr. Mustafa Özkan, Prof. Dr. Muhammet Yelten, Prof. Dr. Vahit Türk ve Prof. Dr. Uwe Bläsing'in hazır bulunduğu bu oturumda merhum Prof. Dr. Faruk K. Timurtaş ve Yaşayan Türkçe mücadelesi ile Timurtaş'ın ilmî çalışmaları ve yaptırdıkları tezler üzerine bildirimlerin yanı sıra "Eğitim Dili ve Yabancı Dille Eğitim" ve "Gurbetteki Türk Ürünleri Etiketlerinin Gizleri" adlı bildirimler sunuldu.

Prof. Dr. Nimetullah Hafız'ın başkanlığını yaptığı Genel Kitaplık 1. oturumunda ise Doç. Dr. Lütviye Asgerzade, Prof. Dr. Alfina Sibgatullina ve Prof. Dr. Sevin Alil bildiri sundular.

Bilgi şöleninin devamında, Prof. Dr. Mehdi Ergüzel, Prof. Dr. Muhammet Yelten, Prof. Dr. İrfan Morina, Yrd. Doç. Dr. Ayşe Duvarcı, Prof. Dr. Mustafa Özkan, Prof. Dr. Kamil Veli Nerimanoğlu, Prof. Dr. Hayati Develi, Prof. Dr. Şeyma Güngör, Prof. Dr. Erdoğan Boz, Prof. Dr. Osman F. Sertkaya, Prof. Dr. Kemal Yavuz, Prof. Dr. Abdurrahman Güzel, Doç. Dr. Orhan Sevgi, Prof. Dr. Ş. Halûk Akalın, Prof. Dr. Zeynep Korkmaz'ın başkanlıklarını yaptıkları ve Türkçenin farklı yönlerine ve meselelerine ait birbirinden değerli bildirilerin sunulduğu oturumlarda, Prof. Dr. Nevzat Özkan, Prof. Dr. Şerif Ali Bozkaplan, Prof. Dr. Zeki Kaymaz, Prof. Dr. Ayşe Gül Sertkaya, Prof. Dr. Mehebbet Mirzaliyeva, Doç. Dr. Hatice Tören, Doç. Dr. Nesrin Bayraktar, Doç. Dr. Mehmet Gümüşkılıç ve Doç. Dr. Mariya Leontiç başta olmak üzere birçok Türklük Bilimcisi, görüş ve tespitlerini dinleyicilere aktardılar.

Prof. Dr. Zeynep Korkmaz'ın başkanı olduğu kapanış ve değerlendirme oturumunda ise Prof. Dr. Ş. Halûk Akalın, Prof. Dr. Dursun Yıldırım, Prof. Dr. Abdurrahman Güzel, Prof. Dr. Nimetullah Hafız, Prof. Dr. Sevin Alil, Prof. Dr. Mehebbet Mir-

zaliyeva ve Prof. Dr. Kemal Eraslan hem merhum Faruk K. Timurtaş hem de Uluslararası Yaşayan Türkçe Bilgi Şöleni hakkında değerlendirmelerde bulundular.

Bir vefa örneği göstererek merhum Timurtaş hatırasına bu bilgi şölenini düzenleyen İÜ Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mustafa Özkan kapanış konuşmasını gerçekleştirdi. M. Özkan bu konuşmasında, İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün (ve o zamanlar Edebiyat Fakültesine bağlı olan Türkiyat Enstitüsünün) düzenlemiş olduğu, Türk kültürüne ve Türklük Bilimine büyük katkılar sağlayan geleneksel "Türkoloji Kongreleri"nin yeniden canlandırılacağını ve bu kongrelerin 40. yıl dönümünde, 2013 yılının Eylül ayında İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü olarak Uluslararası Türkoloji Kongresi'ni düzenleyecekleri müjdesini verdi.

Prof. Dr. Mustafa Özkan konuşmasının ardından "Yaşayan Türkçe Bilgi Şöleni'nin Hoca Anası" unvanıyla Prof. Dr. Zeynep Korkmaz'a, Prof. Dr. Abdurrahman Güzel'e, bilgi şöleninin genel sekreteri ve koordinatörü Yrd. Doç. Dr. Enfel Doğan'a onurluk (plaket) takdim etti, ayrıca bilgi şölenine katkı sağlayanlara teşekkür belgelerini verdi. Bilgi Şöleni'nin bildirileri Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanacaktır.

YRD. DOÇ. DR. ENFEL DOĞAN